XXI JORNADA DE DEBAT
ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ I LA INDEPENDÈNCIA

ASSOCIACIÓ D'AMICS UAB
/ fragments 20

Els textos d'aquesta publicació són extractes de les ponències que van pronunciar els conferenciants de la jornada Els mitjans de comunicació i la independència, celebrada el dia 13 de gener de 2014.

XXI Jornada de debat organitzada per l'Associació d'Amics de la UAB

13 de gener de 2014
Ateneu Barcelonès, sala Oriol Bohigas (Barcelona)

► PRESENTACIÓ I MODERACIÓ

Antonio Franco,
periodista i president de l'Associació d'Amics de la UAB.

► INTERVENCIONS

■ **Joan Botella**,
professor de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona i exmembre del Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

■ **Salvador Cardús**,
professor de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

■ **Ana Sanz**,
professora de Ciència Política de la Universitat de Barcelona.

■ **Josep Maria Vallès**,
professor de Ciència Política de la Universitat Autònoma de Barcelona i exconseller de Justícia.

UNIVERSITAT OPINA

PRESENTACIÓ

ANTONIO FRANCO

Vull remarcar, en primer lloc, que és un dia important per a l'Associació d'Amics de la Universitat Autònoma de Barcelona. És un gran dia perquè amb aquest acte arranca una col·laboració que, a més a més, avui s'ha explicitat mitjançant la signatura d'un conveni amb els amics de l'Ateneu, a través del qual farem coses plegats. Intentarem aportar una mica de l'esperit universitari i portar aquí també el nostre esperit de debat acadèmic, que és una de les característiques de l'Associació d'Amics, per contribuir també, d'una manera transversal i d'una manera amical, amb la gent d'aquesta respectada casa de l'Ateneu, a la coordinació i l'organització de cada temporada de debats i d'actes públics. Això honora l'Associació dels Amics de la UAB i també és un element d'estímul per a la nostra associació de cara al futur.

Avui tenim una primera sessió de reflexió en aquesta casa amiga, amb un tema que és complex, que és la situació, la relació i l'actitud dels mitjans de comunicació respecte al debat de la independència. Remarco, en primer lloc, que no és una sessió en si mateixa dedicada a fer el debat que ja està aquí, que ja s'està fent globalment a la societat catalana sobre el tema de la independència, sinó que intenta ser una reflexió seriosa i tranquil·la, però que intenta aprofundir una mica en les qüestions importants que amaga aquest tema, perquè és indubtable que hi ha obligacions ètiques i professionals per part dels mitjans.

Els mitjans no són, tampoc, una unitat monolítica. Tenim mitjans públics, tenim mitjans privats, hi ha participació en aquest debat de mitjans que tenen la seu aquí, a Catalunya, però també hi participen mitjans radicats bàsicament a Madrid. L'intent o el plantejament que feia l'Associació d'Amics era veure si realment els mitjans estan ajudant que aquest debat sigui ample, sincer i en profunditat, quins condicionants tenen els mitjans de comunicació respecte a una qüestió com aquesta i fer-ne una primera avaluació. Quines valoracions es podrien fer sobre els tres o quatre problemes que planteja una situació política com la que viu en aquests moments el nostre país davant del que són les responsabilitats dels mitjans de comunicació, que a més a més estan en aquests moments en un procés de canvi molt profund. Els mitjans més tradicionals no acaben de creuar el riu del futur dels canvis obligats per les noves tecnologies, però obligats també, sense cap dubte, per les noves possibilitats que té la gent del carrer de rebre i generar informació, espontàniament, per vies alternatives respecte al que era tradicional.

Aquest és el plantejament, i sense més preàmbul us presentaré les quatre persones que ens ajudaran, aquest vespre, a fer reflexions sobre aquesta temàtica. El professor Joan Botella, professor de Ciència Política de la UAB; el professor de Sociologia, també de la UAB, Salvador Cardús; Anna Sanz, que és professora de Ciència Política de la Universitat de Barcelona, i Josep Maria Vallès, que és professor de Ciència Política també a la UAB, però que, a més a més, té experiència directa com a alt càrrec polític a la Generalitat i també un coneixement profund sobre el que signifiquen les sempre complexes relacions entre la política i el periodisme, els mitjans de comunicació i les institucions de poder.

Tots quatre faran unes presentacions inicials i després farem alguna reflexió creuada. Vostès tindran la possibilitat de fer arribar aquí, a la taula, preguntes per escrit per donar-hi després la resposta. La confiança és veure si podem, si tenim l'encert i la sort –perquè el tema és molt complex– de treure algunes reflexions serioses sobre aquesta matèria, i sobretot l'interès és tenir matèria primera perquè després tots nosaltres fem reflexions individuals de cara a les decisions que, com a ciutadans, hem d'anar prenent respecte a una qüestió tan complexa com la que en aquests moments tenim entre les mans, aquí, a Catalunya, pel que fa a aquesta relació complexa amb l'Estat, als desitjos de cara al futur, i també a la manera com debatre entre tots plegats, amb el joc més net possible, per aclarir entre tots cada qüestió.

La clau de tot plegat és que sigui, al final, una qüestió ben entesa, ben compresa per la ciutadania i que aquesta tingui clares les opcions que es plantegen en aquesta conjuntura històrica. Aquesta serà la sessió d'aquest vespre i, si els sembla bé, dono ja la paraula al professor Joan Botella perquè faci les seves primeres reflexions en aquesta taula rodona. Moltes gràcies ■

PONÈNCIES

JOAN BOTELLA

Moltes gràcies. Estic especialment honorat que pensessin que la meva presència aquí podria ser d'interès, perquè fa molts anys que he assistit a conferències a l'Ateneu, però estar aquí dalt fent-ne una és especialment atractiu. Deia el president Franco fa un moment que hi ha tres o quatre problemes. Si només n'hi hagués tres o quatre, i no trenta o quaranta, o tres-cents o quatre-cents... Inevitablement, caldrà simplificar i acotar molt de què es parla. I dels molts elements possibles, jo no parlaré de la independència, intentaré pensar més aviat en allò que estan fent els mitjans de comunicació i quins són els reptes que es plantejaran en els propers mesos respecte del paper que puguin fer; i sobretot intentaré fer entendre que les motivacions que hi ha darrere dels papers que juguen els medis i els professionals de la comunicació a Catalunya, avui, depenen de circumstàncies objectives molt profundes que marquen molt profundament la realitat comunicativa.

Per tant, doncs, els parlaré de tres coses. En primer lloc, em preguntaré i em respondré breument sobre quin paper han jugat els mitjans de comunicació en la promoció del moviment que estem presenciant. En segon lloc, em dedicaré a mirar alguns elements que crec que són significatius en el panorama dels mitjans de la comunicació i de la professió, juntament amb alguns trets específics del paisatge català comunicatiu. I finalment, ja que és un punt en què normalment es para poca atenció, però amb el qual he tingut vinculacions personals, em referiré a algunes novetats en l'àmbit de la regulació dels mitjans de comunicació del sector audiovisual.

En primer lloc, és evident que els mitjans de comunicació catalans han tingut un paper, i un paper de primera fila, en la situació del debat polític que viu avui Catalunya, per una característica o per un element que enunciaré, però que a l'acte s'haurà de comentar, o s'haurà d'especificar, i és la unanimitat amb què els mitjans de comunicació que actuen a Catalunya presenten el moment que vivim. Atenció, que unanimitat no vol dir que tothom que escriu en un determinat diari digui el mateix, ni que tots els portaveus d'una tertúlia radiofònica diguin el mateix. No es tracta d'una unanimitat en els continguts precisos, sinó en les línies generals, en el rumb: com es diria en termes nàutics, en la deriva que segueix cada mitjà, i en la gran proximitat entre tots ells.

Això no és nou, això es va materialitzar molt bé l'any 2010, uns quants mesos abans de la desastrosa sentència del Tribunal Constitucional, quan tots els diaris catalans van publicar un editorial conjunt que duia per títol «La dignitat de Catalunya», que intentava estimular que la resolució del tribunal fos favorable a l'expressió del vot ciutadà. Aquest element crec que és profundament significatiu, profundament marcant. Les interpretacions sobre per què això és així les deixo a vostès, jo mateix no n'estic segur, però és interessant veure com hem assistit, fins i tot, a autèntiques sorpreses. Hem vist com determinats mitjans de comunicació, de manera absolutament impensable, s'han declarat o s'han posicionat d'una forma pròxima a la reivindicació o a la causa de la independència de Catalunya, en alguns casos mitjans de comunicació en què, per la seva llarga història, això era completament imprevisible.

Els mitjans de comunicació catalans han tingut un paper, i un paper de primera fila, en la situació del debat polític que viu avui Catalunya.

Segona qüestió: ¿quin és el panorama dels mitjans al nostre país, els mitjans a Catalunya, i quina és la situació dels professionals d'aquest sector? Perquè crec que això són elements molt importants. Penso que qualsevol anàlisi dels mitjans de comunicació –i si no, em desmentirà Salvador Cardús, que va posar en marxa un importantíssim estudi sobre les audiències als mitjans de comunicació arreu dels Països Catalans– notarà tres coses. En primer lloc, els mitjans de comunicació a Catalunya, avui, són relativament febles, en termes de difusió, de tirada, de solidesa econòmica, etcètera. En segon lloc, hi ha una realitat molt fragmentada, el nombre de mitjans existents funcionant és molt gran. I en tercer lloc, s'ha produït un enorme creixement del que en podríem dir la *classe comunicadora*. No en diré la *classe mediàtica*, perquè *mediàtica* és una paraula que detesto, però ja que els mitjans de comunicació parlen sovint de la *classe política*, des d'altres observatoris, s'hauria de poder parlar també de la *classe comunicadora*.

Els mitjans de comunicació a Catalunya, avui, són relativament febles, en termes de difusió, de tirada, de solidesa econòmica, etcètera. En segon lloc, hi ha una realitat molt fragmentada, el nombre de mitjans existents funcionant és molt gran.

Això ja era així abans de la crisi econòmica que vivim. Abans del 2008, ja hi havia hagut alguns elements que ho anunciaven, com la digitalització, el fet que els continguts dels mitjans de comunicació es poguessin adquirir mitjançant Internet i no calgués anar al quiosc a comprar el diari i no calgués engegar la

televisió. Jo sóc el més gran a casa meva i sóc l'únic que mira els programes de televisió pel televisor. La resta de la meva família ho miren per l'ordinador. Això és una revolució profunda, perquè ho miren a l'hora que volen. Jo estic condemnat a mirar-ho a l'hora que ho emeten. Per tant, la gent de casa meva són, diguem-ne, molt més lliures que jo, en això. Òbviament, aquest és un canvi d'unes dimensions extraordinàries.

Un segon element que ja es donava abans de la crisi és l'encongiment de les audiències. Els grans grups televisius, fa deu, quinze anys, podien tenir quotes d'audiència de l'ordre del 25 o el 30%. Progressivament això s'ha anat encongint. Acaben de sortir les dades de l'any passat: el canal de televisió més vist a Catalunya el mira el 13% dels catalans. Per tant, l'audiència de cada mitjà s'ha fet molt més petita. I en tercer lloc, i d'una manera molt destacada, ha esclatat el món que en diem 2.0, és a dir, la possibilitat d'utilitzar la xarxa no només per mirar coses passivament, sinó per crear-ne. És molt senzill, és molt barat, crear blogs és molt senzill, penjar missatges al Facebook és molt fàcil, fins i tot a través del Twitter la gent es comunica; són 140 caràcters per missatge, és poca cosa, però no ho fan sevir només els joves per anar de festa amb els amics, sinó que ho fan servir dirigents polítics per emetre cada dia titulars. Hem vist que recentment un jutge de l'Audiència Nacional polemitzava amb el primer partit d'Espanya mitjançant missatges de Twitter, i així successivament.

Així doncs, aquests elements, com els dic, no són nous, ja venien d'abans, però amb la crisi s'han accentuat. El primer element, i molt important, és la contínua reducció dels ingressos econòmics dels mitjans de comunicació. La publicitat és l'oxigen o és el component primordial dels ingressos dels mitjans. Després d'uns quants anys de retrocés continuat, encara l'any passat, el 2013, els ingressos publicitaris s'han reduït en conjunt un 10%, després d'alguns anys de caigudes des del 2009. Això sotmet a una tensió duríssima els mitjans i els fa molt sensibles, per exemple, a la possibilitat d'obtenir subvencions, que per a alguns mitjans de comunicació són la clau fonamental de la seva viabilitat econòmica.

La crisi té també una conseqüència extraordinària sobre el sector professional. No només perquè ha augmentat d'una manera extraordinària el tant per cent de professionals periodistes aturats, sinó perquè les reestructuracions de molts mitjans de comunicació han portat a acomiadaments massius i poc intelligents. Per exemple, Televisió Espanyola va fer fora tots els seus professionals de més de cinquanta anys. A la premsa, els periodistes grans estan desapareixent, i són reemplaçats per una extensa legió de treballadors molt joves –habitualment en diem becaris, però són llicenciats–, contractats amb unes condicions de precarietat i de reducció salarial difícils d'imaginar. Ja no és que cobrin a tant la peça, és que cobren a tant la peça que es publiqui. De manera que si el jove que fa de corresponsal en algun diari des de Girona envia tres notes, però només en surt una, només cobrarà per una.

La publicitat és l'oxigen o és el component primordial dels ingressos dels mitjans. Després d'uns quants anys de retrocés continuat, encara l'any passat, el 2013, els ingressos publicitaris s'han reduït en conjunt un 10%.

Aquesta proletarització de la professió té també una traducció, una conseqüència qualitativa, perquè el professional de la informació que treballa d'aquesta manera i en aquestes condicions, pot dedicar molt poc temps a estudiar o a informar-se sobre un cert problema. Quan assisteix a una conferència de premsa, engega la gravadora i surt corrents cap a una altra conferència de premsa i no té gaire temps per fer preguntes interessants o profundes. És un panorama absolutament diferent del que podem veure que sorgeix en altres països. Vostès poden veure, de tant en tant, per televisió, rodes de premsa que fa el president dels Estats Units a la Casa Blanca, on el periodista més jove que hi ha en aquella casa té cinquanta anys i ha assistit a conferències de premsa durant vint anys com a mínim, de manera que a aquells no els enreden.

Tornarem sobre això d'aquí a un momentet, quan parlem una mica de les diferències Barcelona-Madrid, però crec que aquest és un element extremadament important. Hi ha una enorme capa de professionals molt joves en condicions laborals extremadament precàries, sortits de les facultats de ciències de la comunicació, que retenen alguns dels alumnes més creatius, més formats i més intel·ligents de les universitats catalanes, però que els formen d'una manera discutible. La manera discutible consisteix bàsicament que els formen sense continguts. Aprenen mecanismes, regles de funcionament, ofici, però no aprenen substantivament res sobre economia, o sobre història, o sobre literatura, o molt poc. Això fa que aquesta gent estiguin molt ben formats com a professionals, però que en canvi tinguin una dificultat més gran de relacionar-se amb problemes difícils, amb problemes durs, i aleshores cal recórrer a prestar atenció a algú que ens els expliqui.

Això explica un fenomen que segurament ja han vist –si veuen la televisió o miren els diaris o escolten la ràdio–, i és que cada vegada més, els mitjans de comunicació parlen d'ells mateixos: si miren programes tipus zàping, o com els diaris reprodueixen els tuits que han intercanviat els famosos el dia abans, o com les emissores de ràdio reprenen, durant tota la jornada, el que han dit els programes de la seva mateixa emissora a primera hora del dia...

Per tant, molts mitjans, molta fragmentació, molts professionals, moltes possibilitats d'expressar-se, i per tant, una impressió dominant que hi ha molta cridòria; que entorn de la discussió política general, i d'aquesta en particular, hi ha molt de soroll, però tot seguit, si ens fem la pregunta de quants d'aquests mitjans són rellevants, la resposta és que molt pocs. La televisió que es veu més a Catalunya, com els deia abans, és TV3, que té una audiència del 13 i escaig per cent. Però, realment, hi ha algun altre canal de televisió rellevant a Catalunya? La resposta ha de ser no. En termes de debat públic, en termes de presa de posició, en termes d'influència pública, l'únic canal que té una influència és aquest.

Si es miren la premsa, segueix existint un teixit ampli, extens, de premsa comarcal i local. Quins són els diaris influents a Catalunya? Doncs som on sempre. Ara hi ha una novetat, hi ha un diari que es diu *Ara*, però fora d'això hi ha dos diaris de mida mitjana-gran, i després n'hi ha dos de menor difusió, però tota la resta importa poc. Es dóna una situació peculiar i per això els deia que m'interessava fer una comparació entre Barcelona i Madrid, perquè el nombre de mitjans rellevants, a Madrid, funciona just al revés. A Madrid, el nombre de televisions que importen és més gran, el nombre d'emissores de ràdio que tenen un impacte i que s'ocupen de cobrir l'actualitat política és molt més gran, el nombre de diaris, fins i tot, és un nombre de diaris enormement important, molt significatiu. Fa poc n'ha desaparegut un, que es deia *La Gaceta de los Negocios*, però encara segueixen havent-hi, només pel món conservador, tres diaris a Madrid, que és una cosa que a Catalunya no coneixem.

Plètora de mitjans a Madrid, molt pocs mitjans a Barcelona, i aquest fenomen és l'invers d'un altre. A Catalunya hi ha molts partits polítics, moltes veus, i a més dins de cada partit polític podem distingir que allò que diu el senyor A no és ben bé allò que diu el senyor B, i que és diferent del que diu el senyor C. Per tant, moltes veus polítiques; en canvi, a Madrid n'hi ha molt poques. I això dóna lloc a un fenomen que trobo fascinant, que quan l'explico als meus col·legues no m'acaben de creure; de fet, vaig amenaçar els organitzadors que projectaria un PowerPoint per mostrar-ho gràficament. No pateixin, que no ho faré, però els ho explicaré. Vostès han vist que recentment el president del govern espanyol ha donat mostres de tractar amb una certa displicència els mitjans de comunicació: fa conferències de premsa per plasma; ell està en una sala, posa els periodistes en una altra, i que ho mirin per la tele. O bé han vist com La Moncloa acaba de decidir ara, al desembre, que serà la presidència del govern qui triarà, a les conferències de premsa, els periodistes que faran les dues primeres preguntes. Ja no ho decidiran els periodistes entre ells, sinó que ho decidiran ells.

Plètora de mitjans a Madrid, molt pocs mitjans a Barcelona, i aquest fenomen és l'invers d'un altre. A Catalunya hi ha molts partits polítics, moltes veus.

A vegades creiem que això ho pot fer el president del govern espanyol, perquè ja se sap, són del PP, o ja se sap, allò és Madrid, etcètera. Jo us suggereixo una visió diferent. A Madrid hi ha molts mitjans de comunicació i pocs polítics, pocs partits. Per tant, els partits poden triar com difonen els seus missatges, poden triar a través de quin mitjà actuen, com s'expressen. Són els periodistes que han de córrer darrere d'ells. Crec que això ajuda a entendre com la situació catalana és a la inversa. Catalunya, com sabeu, té molts partits polítics i a més a més molts matisos dins de cada partit. I pocs mitjans. De tal manera que a Catalunya, a la inversa del que succeeix a Madrid, són els mitjans els que trien. Són els polítics els que corren per aconseguir que t'entrevistin a tal lloc, que et telefonin del programa d'aquella locutora i que et tingui cinc minuts, que surti la teva declaració al telenotícies, etcètera.

A Madrid hi ha molts mitjans de comunicació i pocs polítics, pocs partits. Per tant, els partits poden triar com difonen els seus missatges, poden triar a través de quin mitjà actuen, com s'expressen. Són els periodistes que han de córrer darrere d'ells.

És a dir, aquesta hipòtesi alternativa que els suggereixo, aquesta diferència que els suggereixo dels mitjans, de la relació entre mitjans i polítics a la capital i a Barcelona, té a veure amb el que crec que és la qüestió clau, que és el fet que no és possible imaginar un moviment polític gran, un moviment polític rellevant a escala social, sense presència en els mitjans.

Això és obvi. Si no hi ha difusió mediàtica, una veu política no se sent. Avui ja no són els partits polítics els que per mitjà de la seva organització difonen idees, sinó que allò que tinguin dins el cap els dirigents ho han de canalitzar a través dels mitjans. El fet que els mitjans a Catalunya estiguin en condicions de triar i de seleccionar, crec que té una importància extraordinària en la configuració de la situació que vivim i del paisatge de relació entre uns i altres.

I això em porta a la tercera de les qüestions que volia tocar –ja m'acosto al final–, que és la situació que viurem al llarg dels propers mesos. Com saben vostès, està anunciat que el dia nou de novembre hi haurà una votació. Potser no hi haurà la votació que s'ha anunciat, potser n'hi haurà una altra, però sembla clar que anem cap a aquest horitzó. Sobre la votació s'estarà discutint, quotidianament, al llarg dels propers mesos. És a dir, per dir-ho breument, viurem una experiència que no hem viscut mai, que és una campanya electoral de deu mesos. Una campanya de contraposició de punts de vista entre els partits, entre els diferents líders, etcètera, que planteja, òbviament, un problema molt important, que és com assegurar la presència, raonablement proporcionada, de totes les veus, de totes les opinions en l'espai comunicatiu, tant en els mitjans públics, que tenen un deure de pluralisme, com també en alguns dels mitjans privats.

Viurem una experiència que no hem viscut mai, que és una campanya electoral de deu mesos. Una campanya de contraposició de punts de vista entre els partits, entre els diferents líders.

S'entén, legislativament, en el nostre país, que ràdios i televisions, encara que siguin de titularitat privada, utilitzen un espai públic, que és l'espai radioelèctric, i estan sotmeses a obligacions de servei públic a conseqüència d'això. Notin que en els últims temps una bona part dels debats més aguts que hi ha hagut en aquesta qüestió han estat dos retrets que estan als dos cantons de la balança, per dir-ho així, i que són retrets simètrics. Uns es queixen de l'existència d'una *espiral del silenci* que potencia certes opinions i que en condemna d'altres –les seves– al silenci. Com que aquestes opinions no s'expressen, ningú sap que existeixen; per tant, cada vegada hi hauria menys gent que creuria en aquestes opinions.

A la inversa, des de l'altre cantó, es parla del *discurs de la por*. Cada vegada que algú, encara que sigui un expert que sàpiga dret internacional, diu que potser les coses no són tan senzilles com es creu i que potser la relació amb la Unió Europea té uns tràmits i uns procediments, molt sovint el que es fa és no tant discutir sobre l'argumentació sinó etiquetar aquest tipus de consideracions com si el que volguessin fos fomentar la por entre els ciutadans, de tal manera que intentessin aconseguir una reacció negativa dels ciutadans respecte d'aquella proposta. Aquí no es tracta tant, ara, d'entrar en aquestes coses –si volen podem fer-ho al debat–, però sí que la qüestió que es plantejarà, i molt aguda, és com assegurar, al llarg dels propers mesos, les quotes de pluralisme i d'independència en la regulació que s'havien assolit a Catalunya de manera significativa.

Està en curs d'elaboració un projecte de llei del govern, que reforma tant l'organització de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals com el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, i de manera molt significativa. Fins ara, ser membre d'aquests dos organismes, tant del Consell de l'Audiovisual com del Consell d'Administració de la Corporació, era una feina completament incompatible amb cap altra activitat. El que preveu el projecte de llei és que ara serà compatible formar part d'aquests consells i ser professional d'altres mitjans de comunicació i, en segon lloc, que serà el president del Consell de l'Audiovisual o el president del Consell d'Administració qui decidirà lliurement, i personalment, quins dels membres del consell podran dedicar-s'hi a temps complet i quins podran dedicar-s'hi només d'una manera limitada, a temps parcial. Són òbvies les conseqüències que això té respecte a la independència de criteri amb què poden actuar; és obvi l'impacte que això pot tenir sobre la capacitat d'aquests organismes d'assegurar una regulació fàcil i fluida del debat polític. Acabo aquí, perquè em penso que he superat el temps previst. En tot cas estic a la seva disposició per al que vulguin. Gràcies ■

SALVADOR CARDÚS

Naturalment, començaré també agraint la confiança de l'amic Antonio Franco, en pensar que podia ser competent per participar en aquesta taula rodona, i a l'Ateneu per acollir-nos. Vull començar pel mateix lloc, però de manera molt diferent de com ho ha fet Joan Botella, sobre quin és el paper, o –com ens proposava el mateix Antonio Franco l'altre dia– intentant respondre el que es pot exigir que facin els mitjans de comunicació en una circumstància com l'actual. I em permetran que comenci dient una vaguetat, o una obvietat –que potser no ho és tant, però que per a mi ho és–, i simplement l'expressaré i la deixaré de seguida. Per a mi, als mitjans de comunicació el que se'ls ha d'exigir és que diguin la veritat. I ja sé que la paraula pot semblar molt grossa, molt gruixuda, però els he de confessar que sóc extraordinàriament contrari a la mena de relativisme que hi ha implícit en això, que no sé si els ho hem ensenyat nosaltres a la universitat o on, però la majoria de periodistes, quan se'ls parla de l'objectivitat, diuen que això no existeix.

Per a mi, als mitjans de comunicació el que se'ls ha d'exigir és que diguin la veritat. I ja sé que la paraula pot semblar molt grossa, molt gruixuda, però els he de confessar que sóc extraordinàriament contrari a la mena de relativisme que hi ha implícit en això.

És clar, una cosa és que no existeixi l'objectivitat i una altra és que es pugui mentir de manera descarada i, com que no existeix l'objectivitat, sembla que tot és permès: aquí tenim un problema. El primer que han de fer els mitjans, sigui quina sigui la circumstància, és mirar d'acostar-se a la veritat. No sé si l'objectivitat existeix, que segur que no en termes absoluts, però s'hi pot tendir, i s'ha de buscar, i especialment quan un fa referència als fets. Ho dic perquè, a més a més, en el debat que hi ha explícit en la qüestió que ara discutim, aquesta és una qüestió fonamental. S'inventen moltes barbaritats, i per tant, el primer que s'hauria d'exigir és això, acostar-nos a la veritat. És clar que sempre hi ha un punt de vista, però aquest punt de vista es pot explicitar, i això fa les coses molt més fàcils; és a dir, que les coses no es veuen des de tots els punts de vista, però un pot dir des de quin punt de vista, des de quin observatori, des de quina distància, des de quina proximitat està observant els fets, i això ajuda molt a poder-nos acostar a aquesta *veritat*, si volen en minúscules, si volen com a objectiu a perseguir de manera permanent. Aquesta és la primera qüestió que volia esmentar.

Deia que sempre hi ha un punt de vista, i en el cas que ens ocupa el punt de vista té molt a veure amb un dels elements que defineixen qualsevol mitjà de comunicació i és que, explícitament o no, defineix un *nosaltres* i un *aquí*: qui som *nosaltres* i qui són *els altres*, on és *aquí* i on és *allà*. Això es diu, és implícit en el llenguatge informatiu, és implícit també en el nostre llenguatge de cada dia, i els diaris i els mitjans de comunicació contribueixen de manera decidida, efectivament, a definir un punt de vista. Des d'on et mires la realitat, des d'on et defineixes, i qui som els que pertanyem al grup que estem observant, els que volem convidar a mirar, i qui són els altres, als quals estem mirant. Alguns, d'això, en diem *autocentrament*. No sempre en totes les situacions polítiques els mitjans tenen aquestes posicions clares. A vegades poden ser duals, miren des de llocs diferents, miren des de *nosaltres* diferents, però aquesta és una qüestió interessant, i per al que ens ocupa, per al que diré després, convenia també deixar-ho dit.

Els diaris i els mitjans de comunicació contribueixen de manera decidida, efectivament, a definir un punt de vista. Des d'on et mires la realitat, des d'on et defineixes.

Tanmateix, quan preguntem què és el que es pot exigir als mitjans de comunicació, si parlem sobretot dels habituals, dels convencionals, a aquests que també feia referència Joan Botella: els diaris importants, els d'influència, les televisions, les ràdios..., en la qüestió que ens ocupa aquí, que és aquest procés que de fa alguns anys s'ha iniciat al país, aquest procés sobiranista, independentista, o com se'n vulgui dir, la veritat és que crec que els mitjans de comunicació de masses, els importants, han demostrat que poden fer-hi poc. És a dir –això amb el temps ho veurem, ara hi som massa a prop per poder-ho dir o, en tot cas, jo no em veig amb cor de fer afirmacions rotundes–, la meva impressió és que aquests últims anys hi ha hagut un desbordament del que era la capacitat d'influència i de definir els espais mentals dels mitjans de comunicació clàssics o tradicionals, en relació amb el que han estat les lògiques socials, que els han desbordat.

És clar, es pot dir que TV3 és la televisió més vista i, per tant, podria ser que hagués condicionat molt aquest canvi general de perspectiva, però té un 13% d'audiència. 13 i poc. Per tant, això vol dir que la major part de ciutadans d'aquest país el que fa és veure Telecinco, Antena3, TVE o sèries, que és el que ara es veu, sèries de televisió nord-americanes i en castellà. Per tant, l'adoctrinament independentista no hauria hagut de tenir gaire impacte. Si parlem dels grans diaris ens trobem amb el mateix. Els dos grans diaris, els de més tirada, no són precisament, diguem-ne,

sobiranistes, independentistes encara menys. I els únics que ho són són els diaris més petits, amb unes audiències, de moment, molt petites i, diríem, «desencaixades» del que representa que ha estat, o del que ha estat, objectivament, la mobilització social. Amb la ràdio podríem pensar que les coses són relativament diferents, però són relativament diferents també des de fa molt poc. Per tant, jo diria que aquesta és una situació que no han dirigit, pròpiament, els mitjans de comunicació clàssics amb la seva capacitat d'influència, sinó que aquests s'han vist desbordats per una situació, per una mobilització social que els ha desconcertat i que els ha provocat enormes problemes interns. Podríem entrar en detall –però no ho faré– sobre com han malviscut, o com han patit, o com estan patint aquest tipus de desbordament de la realitat respecte del que són les posicions que voldrien tenir, de les hegemonies que fins aquest moment havien marcat aquests mitjans de comunicació.

És clar que hi ha influït molt –també ho deia abans Joan Botella– l'aparició de les xarxes socials, els mitjans de caràcter digital, que hi han tingut un paper rellevant. Crec que tot aquest procés sobiranista, independentista, sense les xarxes socials, sense els mitjans digitals i sense tota aquesta capacitat de reorganització social fora dels mitjans convencionals, no s'hauria produït. És a dir, que no hauria tingut, no hauria pogut tenir l'eficàcia que ha arribat a tenir en aquests moments. És una qüestió que haurem d'estudiar amb més temps i amb més profunditat i probablement quan tot plegat hagi acabat, acabi com acabi.

Crec que tot aquest procés sobiranista, independentista, sense les xarxes socials, sense els mitjans digitals i sense tota aquesta capacitat de reorganització social fora dels mitjans convencionals, no s'hauria produït.

La segona qüestió a la qual volia referir-me, també per indicació del moderador de la taula, és si en aquest paper dels mitjans de comunicació –al cap hi tinc els clàssics, aquests grans– hi ha un diferència, o si hi hauria d'haver una diferència significativa, entre públics i privats. Els criteris generals que deia abans, de respecte a la veritat, naturalment també de pluralisme, de respecte a la pluralitat de la societat, etcètera, són un compromís que em sembla que és esperable de tots els mitjans, siguin públics o privats. El que passa és que en els públics no només és esperable, sinó que és exigible. I per tant, el nivell d'exigència que hauríem de tenir, com a ciutadans que en definitiva acabem pagant aquests mitjans, hauria de ser molt alt. I per tant, hauríem d'assegurar-nos que això es respecta, que els organismes reguladors fan el seu paper i el fan de la millor manera possible per tal de no només esperar, sinó exigir, aquesta diversitat que, d'altra banda, també és molt difícil de concretar. Perquè si es concreta simplement, a vegades, en qüestions de proporció i de tants per cent, com sabem que passa cada vegada que hi ha campanyes electorals, aleshores pot ser que estiguem vulnerant principis o criteris periodístics, substituint-los per criteris polítics. Aquest és un debat, una tensió, que no té solució. Simplement s'ha d'expressar, s'ha de manifestar i s'ha d'assumir com a inevitable.

Ara, sí que és veritat –per acostar la resposta també al tema que ens ocupa: la independència o el procés cap a la independència–, des del meu punt de vista, que els mitjans públics estan més específicament posats al servei de la definició d'un determinat espai polític. És a dir, que del que es tracta –i de fet els criteris fundacionals de la televisió pública catalana, per exemple, o de la ràdio catalana, són explícits en aquest sentit– és de garantir la creació d'un espai polític de naturalesa democràtica, no cal dir-ho. En el nostre cas, a més a més, un espai que, si no d'una manera estricta per part de les lleis, però sí per part del que són les expectatives de les majories polítiques del país, és un espai que considerem nacional. I per tant, aquests mitjans al que han de contribuir és a enfortir-lo, creant o afavorint mecanismes de cohesió social, de moralització cívica, de culturització, és a dir, no qualsevol nivell de contingut és acceptable per molt que pugui aportar audiència. En fi, que hi ha unes responsabilitats de caràcter polític –en el sentit més ampli de la paraula, no en el sentit estrictament de política de partit– que sí que són pròpies dels mitjans de comunicació públics.

I crec que pel que fa a la situació en què ens trobem, a aquest paper de creació d'un espai polític propi, em sembla que és notori que tant TV3 com Catalunya Ràdio hi han contribuït; no són els únics, perquè també hi han contribuït altres mitjans, però si parlem dels públics aquests hi han contribuït d'una manera decisiva i crec que en general d'una manera prou oberta, prou plural. Certament, es podria ser més exigent, sempre trobes algun període, alguns elements de crítica, però en termes generals, i en termes, també, comparats amb el que passa en altres contextos, podem dir que el paper l'han fet de manera raonable.

Però voldria acabar amb una darrera reflexió per intentar explicar per què s'ha produït, o per què es produeix, aquest desa-

cord tan gran entre el que en podríem dir la percepció, el relat que fan els mitjans de comunicació d'àmbit estatal espanyol, amb el relat que fan els mitjans de comunicació d'àmbit català. Deixo de banda, ara, la qüestió sobre les mentides o les veritats dels mitjans que menteixen obertament. A mi em sembla que el que s'ha produït –i això es nota en els relats periodístics– és una confrontació de marcs de referència, de *frames,* d'aquests marcs bàsics de posicionament dels mitjans en relació amb el *nosaltres*, i amb l'*aquí* i l'*allà*, no per culpa dels mitjans estatals, sinó per part dels nostres mitjans de comunicació, que de cop i volta, segurament pressionats o condicionats per aquestes dinàmiques socials tan sòlides o tan potents com les que hem vist aquests últims anys, han fet un canvi en el sentit d'abandonar, o d'abandonar progressivament, la perspectiva podríem dir-ne autonòmica, o el marc de referència autonòmic, per anar-lo substituint, progressivament, per un marc de referència de caràcter sobiranista.

A aquest paper de creació d'un espai polític propi, em sembla que és notori que tant TV3 com Catalunya Ràdio hi han contribuït.

Ja sé que amb més temps ho precisaria més, però ara, per entendre'ns, vull dir que el conflicte de relats s'ha produït perquè el canvi de relat que s'ha produït aquí, s'ha acostat, des del punt de vista de la seva lògica, al relat tradicional dels mitjans estatals. I no perquè fem una cosa diferent, sinó perquè fem la mateixa. Vull dir que de cop i volta, aquí, s'ha començat a parlar del país en termes, diguem-ne, d'estat; una cosa que no havíem fet mai, pensar-nos com un estat, pensar-nos per nosaltres mateixos, pensar-nos d'una manera autocentrada. Pensar que aquest *nosaltres* és autosuficient, o que aquest *aquí* és autosuficient, i no que no estigui en relació amb l'exterior, però que es pot pensar per ell mateix. Una cosa que històricament, almenys en tot el període autonòmic, havíem renunciat a fer, o que la majoria havia renunciat a fer.

És clar, sempre hi havia hagut minories que havien mantingut aquesta posició, però eren marginades. Jo recordo la dificultat que, personalment, podia sentir per escriure un article fa deu anys a *La Vanguardia* on parlés d'independència. És a dir, pràcticament sospitaves que l'article no podia sortir si és que ho esmentaves, o notaves la dificultat, un tipus de coacció –no una coacció explícita, que no n'he tingut mai cap, però sí la coacció, diríem, subjectiva–, pensar que estàs dient una cosa que no forma part del que és majoritari, del que és central, i que per tant apareixeràs com un *friqui*, o com una persona rara perquè sostens coses d'aquestes.

Hi ha hagut, com dic, un canvi que fa que ara *nosaltres* fem servir a Catalunya, de manera molt general, un discurs, un marc de referència diferent al marc de referència espanyol. És a dir, que és també estatal. I aquesta proximitat és el que ha produït el conflicte, de manera que des d'Espanya es percep com a «adoctrinament», per dir-ho així, el que ells han fet sempre, el que era propi de qualsevol mitjà de comunicació espanyol. Em sembla que queda ben expressat amb aquesta mena d'irritació del ministre Wert quan deia que «és que hem d'espanyolitzar els catalans» i en canvi se sorprèn que nosaltres, els catalans, els catalanitzem. Però és clar, quan et poses a «catalanitzar», doncs és el mateix que fas quan «espanyolitzes», en aquests registres diferents. És a dir, que allò que es considera natural allà, aquí es considera «adoctrinament», tot i que els marcs siguin els mateixos, és a dir, tinguin la mateixa naturalesa.

No em vull allargar més en això. M'agradaria fer-ho, entrar una mica més en detall, seria divertit posar-ne exemples; no ho faré, però sí que vull acabar amb una darrera observació, un punt conclusiu, i és en forma de pregunta. Per a mi tot el que estem vivint, més enllà de la situació concreta en la qual ens trobem i el que pugui venir, planteja qüestions que seran molt interessants d'estudiar els propers anys, i és saber, en una societat com la nostra, qui carai té la capacitat de crear, de construir i de mantenir els espais polítics de caràcter nacional, les lleialtats nacionals. Perquè si l'exèrcit fa temps que ja no ho fa, si l'Església va deixar de fer-ho ja fa temps, si l'escola ja tampoc no és l'àmbit en què això sigui possible i ara estem comprovant que els mitjans de comunicació clàssics tampoc no tenen ja la iniciativa a l'hora de definir aquests espais, i al contrari, van a remolc, i pateixen, perquè han de veure com fan equilibris entre allò que és creïble socialment i allò que ells voldrien mantenir, llavors, qui deu ser? Perquè les xarxes socials i aquests espais no tenen un amo clar, són uns espais difícils de controlar, difícils de dirigir i, per tant, es planteja una situació inèdita, nova, que s'haurà d'estudiar: qui és el qui permet, o qui construeix o qui regularà, aquesta construcció d'espais polítics, de lleialtats polítiques, de sentiments de pertinença, de definir qui som *nosaltres* i qui són *ells* i què és *aquí* i què és *allà*. Simplement, ho deixo aquí en forma d'interrogant ■

ANNA SANZ

Bona tarda, agraeixo molt la invitació que m'heu fet. Els mitjans de comunicació, sobretot alguns, estan parlant molt de la independència. I sobretot, estan parlant molt d'independència els mitjans de comunicació que tenen una orientació més positiva cap al procés de transició nacional. De moment, encara no hem pogut estudiar el que està passant, de moment encara no tenim dades, però sí que podem tenir més o menys unes mirades, més o menys formades, i intentar argumentar les coses amb més o menys rigor, però en tot cas penso que els mitjans de comunicació que en aquests moments estan parlant més de la independència són, probablement, els que estan orientats de manera més positivament cap a aquest procés.

Jo sóc dels que comparteixen la idea que alguna cosa no estem fent bé en relació amb el debat polític que requeriria la possibilitat o no de la independència de Catalunya. Començar a definir què és la independència, no ho faré aquí –rodejada de Joan Botella i de Josep Maria Vallès, això no ho faré–, però és veritat que hi ha dues dimensions que marcarien el que és un sistema democràtic. Una és la dimensió de la participació: la democràcia ens apel·la a tots; si no hi som tots, no hi ha democràcia. I l'altra és la dimensió del debat públic: hem de poder debatre públicament sobre els temes, no sé si els importants o els que ens importen. I crec que, sobretot aquesta segona dimensió, està fallant en relació amb el tema dels mitjans de comunicació i la independència.

A Catalunya estem vivint un moment molt interessant, penso que tothom estaria d'acord amb aquesta afirmació. Per una banda, la crisi està generant un patiment a moltes persones, i probablement els farà tenir una relació diferent en relació amb la política i els polítics. En segon lloc, s'estan fent passes, a Catalunya, a partir de l'acció dels diferents governs que tenen competència sobre el territori català, cap al desmantellament de la societat del benestar. A partir d'ara, viurem d'una manera, viurem en una societat, una mica més diferent, i sospito que pitjor. Però en tercer lloc, hi ha una part molt important de la societat catalana que està molt il·lusionada en relació amb un objectiu polític que persegueix: la independència de Catalunya. I a més d'estar-hi il·lusionada, pensa que la política és la via per aconseguir aquest objectiu. Enmig d'una gran desafecció, d'una crítica cap a la política i els polítics, hi ha una part molt important de la societat catalana que pensa que mitjançant la política pot aconseguir un objectiu polític que per a ella és molt important, que és la independència de Catalunya.

En paral·lel, tenim un govern de la Generalitat de Catalunya que està molt focalitzat, o com a mínim molt interessat, a comunicar allò que està fent, sobretot en un àmbit de política, que és la política de transició nacional, com s'anomena al portal de la Generalitat de Catalunya. Està molt interessat a comunicar què s'està fent, perquè s'estan fent coses, i sospito que està molt interessat, també, que l'opinió pública potser no tingui tanta informació en relació amb altres polítiques públiques que, també en ús de les seves competències, està impulsant el govern de la Generalitat de Catalunya.

Enmig d'una gran desafecció, d'una crítica cap a la política i els polítics, hi ha una part molt important de la societat catalana que pensa que mitjançant la política pot aconseguir un objectiu polític que per a ella és molt important, que és la independència de Catalunya.

I al costat, hi ha uns mitjans de comunicació, sobretot els mitjans de comunicació públics de la Generalitat de Catalunya, que sembla –i aquí avanço la hipòtesi– que tenen una certa sintonia en relació amb aquest objectiu polític que està en el centre d'aquesta política anomenada *de transició nacional*. Per altra banda, tenim veus molt crítiques, no per casualitat el concepte d'*espiral del silenci* està sent un dels conceptes que des de l'acadèmia ja ha saltat al que són els arguments de l'opinió pública. Els convido també a mirar els diaris de sessions de la comissió de control en relació amb la corporació del Parlament de Catalunya. Comencen a haver-hi ja alguns episodis parlamentaris que penso que són interessants i, per tant, algunes veus crítiques es focalitzen molt en la manca de visibilitat que tenen algunes posicions en relació amb la qüestió de la independència de Catalunya.

Per altra banda, sembla –i això també és hipòtesi, és una opinió– que les posicions més extremes tenen més cabuda als mitjans de comunicació. Sembla, o així ho mantenen alguns sectors importants –i no estic parlant de dreta o esquerra–, que les posicions més matisades, les que necessiten argumentacions una mica més complexes, les que necessiten més tranquil·litat per ser expressades, no acaben de tenir forat als mitjans de comunicació. Tampoc, als mitjans de comunicació públics.

En aquests moments penso que estem en una situació molt delicada i molt sensible en relació amb l'opinió pública i els mitjans de comunicació i la independència. Vull exposar de manera clara una idea, que és que considero –i això m'agradaria poder

debatre-ho amb vostès– que comença a ser urgent aïllar aquest tema i tractar-lo d'una manera singular en els mitjans de comunicació, sobretot els públics. Per què? Perquè penso que comença a ser urgent que sobre el tema de la possible independència de Catalunya, i sobre el debat que es pugui generar sobre aquesta qüestió, es comencin a fer efectius, a garantir alguns valors que es recullen al nostre ordenament jurídic. I que, com ha dit fa un moment Cardús, els mitjans de comunicació públics estan obligats a complir-los: sí o sí. I això no és una pregunta arbre: sí o sí. Estem parlant d'obligacions constitucionals. Estem parlant d'obligacions estatutàries. I estem parlant, en el cas de Catalunya, d'obligacions de la normativa que tenim, que a més és una normativa que diria que, com a mínim, ens dóna pistes sobre quins valors hem de complir.

Les posicions més matisades, les que necessiten argumentacions una mica més complexes, les que necessiten més tranquil·litat per ser expressades, no acaben de tenir forat als mitjans de comunicació. Tampoc, als mitjans de comunicació públics.

Sobretot hem de protegir el pluralisme, i sobretot en el cas dels mitjans de comunicació públics, la informació neutral. La barreja que hi ha entre opinió i informació és perillosa quan estem davant d'un debat de la importància de la qüestió de la independència a Catalunya. La legislació parla de la informació veraç, objectiva, equilibrada, neutral, quan parlem dels mitjans de comunicació públics. També de pluralisme polític i social, de la promoció activa de la convivència cívica, del desenvolupament plural i democràtic de la societat, del coneixement i el respecte de les diverses opcions, del reforç de la identitat nacional, és veritat, però com a procés integrador. I aquí llegeixo, perquè no vull equivocar-me: «Com a procés integrador en evolució constant i obert a la diversitat».

Penso que comença a ser urgent que sobre el tema de la possible independència de Catalunya, i sobre el debat que es pugui generar sobre aquesta qüestió, es comencin a fer efectius, a garantir alguns valors que es recullen al nostre ordenament jurídic.

Es parla de l'exigència ètica i professional –Joan Botella ja ha fet referència al tema de la professió–. Es parla d'obligacions de formació, de divulgació, de coneixement. De fet, una de les resolucions importants sobre aquest tema del Parlament de Catalunya, la resolució de gener de l'any passat, té un apartat que es titula «Legitimitat democràtica», que crec que apel·la directament als mitjans de comunicació públics. Diu que el procés de l'exercici del dret a decidir serà escrupolosament democràtic, i garantirà especialment la pluralitat i el respecte de totes les opcions per mitjà de la deliberació, és a dir, del debat públic, per mitjà de la deliberació i el diàleg en el si de la societat catalana.

És a dir, no pot ser que en un mitjà de comunicació públic en una tertúlia es comenci parlant del que sigui, en un horari amable per a l'audiència, i s'acabi parlant sempre del mateix. Aquesta idea, que expresso aquí d'una manera molt clara, crec que no m'equivoco si dic que és àmpliament compartida per grans sectors de la societat catalana. Per tant, jo crec que, precisament per la importància que té, hem de començar a aïllar el tema del procés de transició nacional i començar a vetllar moltíssim per alguns valors que reconeix l'ordenament jurídic, tant l'espanyol com el català.

No ho tenen fàcil els mitjans de comunicació públics, també ho he de dir. La pregunta que s'ha pactat per una part des de les forces polítiques del Parlament de Catalunya és una mala pregunta per ordenar un debat si tenim en compte com està la normativa en relació amb el referèndum, en concret. És a dir, la normativa té mancances importants, i això demostra una de les coses amb què voldré acabar, i és que en la nostra societat –i això a mi em preocupa molt com a ciutadana– no sabem debatre, no estem preparats per tenir debats públics amb un mínim nivell de qualitat democràtica. Penso que una de les lliçons que ja comencem a aprendre en relació amb el tema de la independència o no de Catalunya, és que hem de començar a veure com a la nostra societat organitzem els grans debats polítics.

Penso que una de les lliçons que ja comencem a aprendre en relació amb el tema de la independència o no de Catalunya, és que hem de començar a veure com a la nostra societat organitzem els grans debats polítics.

Tot això, enmig d'una fragmentació de les audiències, a la qual abans s'ha fet referència, cosa que no es correspon, o no ha de correspondre's de la mateixa manera amb un nivell similar de pluralitat. Els mitjans tradicionals segueixen sent importants, però és veritat que cada vegada una part més significativa de la població catalana utilitza per informar-se les vies més del seu

entorn: els amics, els familiars, i aquí la xarxa sí que crec que té molta importància. El que passa és que penso que la xarxa –i aquí abans s'ha dit– sobretot és un instrument més d'activisme que no pas una eina que hagi facilitat un millor debat públic en relació amb els grans temes.

A Catalunya podem dir que s'estan començant, podem detectar ja, mons comunicatius, i de fet el posicionament que es pugui tenir en relació amb la independència de Catalunya podria ser una línia que podria marcar la divisió. Però crec que les xarxes sobretot han nodrit les anelles separadament, és a dir, que tots estem més connectats amb aquells amb qui coincidim, amb aquells amb qui tenim en comú, en aquest cas, un posicionament polític. No sé si ha contribuït en el cas de Twitter, perquè moltes vegades és el lloc on es baralla gent. És interessant veure en quines franges horàries succeeixen segons quines coses a Twitter. Però em sembla que la xarxa, en aquest tema, no està funcionant com a element de transmissió entre els qui pensen diferent, sinó que nodreix sobretot els grups que ja estan en un mateix sac des de molts punts de vista.

Crec que les xarxes sobretot han nodrit les anelles separadament, és a dir, que tots estem més connectats amb aquells amb qui coincidim, amb aquells amb qui tenim en comú, en aquest cas, un posicionament polític.

Per tant, la xarxa es pot dir que és un element de polarització més, que tampoc en aquest cas està –crec– suplint les mancances dels mitjans de comunicació. És més una eina d'activisme polític, i no tant una àgora ideal, aquella amb la qual van teoritzar els que van tenir les posicions tan *ciberoptimistes* que ara ja hem neutralitzat una mica.

Per tant, crec que en aquests moments, el tema de la independència i els mitjans de comunicació ens marca necessitats democràtiques. Perquè la normativa diu també que els mitjans de comunicació públics han d'atendre les necessitats democràtiques de la nostra societat. Ens marca que les coses segur que les podem fer millor, en relació amb el nivell mínim de debat democràtic que exigeix una societat com la nostra. Penseu que això no només passa quan parlem d'independència. En aquests moments, el debat que hi ha sobre la reforma de la regulació en relació amb l'avortament també dóna compte de com no sabem debatre públicament sobre els grans temes. Sabem barallarnos, ens interessa saber què ha passat a la reunió del partit quan una persona parla de si pot votar diferent, però no sabem organitzar un debat seriós amb rigor, amb qualitat democràtica, almenys aquesta és la meva opinió.

I per tant, els ciutadans estem una mica orfes, i en relació amb el debat sobre la independència de Catalunya, doncs clar, si els mitjans no ens ajuden gaire, no sé què farem, els pobres ciutadans. Per tant, crec que en relació amb el tema de la independència els mitjans de comunicació públics han de començar a aïllar el tema i, si no tractar-lo com si estiguéssim en una campanya electoral *comme il faut*, començar a vetllar una mica més per la garantia de determinats valors, perquè si no, no estem contribuint a un debat democràtic, que és una peça –penso– essencial d'aquest procés. Moltes gràcies ■

JOSEP MARIA VALLÈS

Començo també donant les gràcies a l'Ateneu per l'oportunitat de compartir aquest espai cívic de debat. L'assumpte que se'ns planteja lliga dues qüestions, totes dues controvertides i complicades. Una és la situació d'insatisfacció amb el sistema democràtic que s'està patint des de fa temps. Tenim consciència d'un dèficit de qualitat democràtica. I l'altra qüestió és que tenim insatisfacció respecte de l'estatut polític de Catalunya. No em refereixo a l'Estatut com a norma legal, sinó a la situació, a l'estatus de Catalunya com a comunitat política, i és també una insatisfacció que s'arrossega, podríem dir que és secular, però si ens volem remetre només a la història més recent s'arrossega ja des de fa algunes dècades. Les dues qüestions tenen a veure, però no són exactament la mateixa, i jo em centraré en algunes de les cares d'aquestes dues qüestions per raons de temps i també per raons de preparació.

Quin tipus de democràcia tenim i per què no ens agrada? Tenim un tipus de democràcia que, com s'ha dit abans, ha estat identificada o batejada com a «democràcia d'audiència», «democràcia de mitjans». No és una democràcia parlamentària, perquè avui els parlaments compten poc en el món polític democràtic, tant al nostre país com a fora. No és una democràcia de partits, com moltes vegades s'insisteix, perquè és cert que els partits tenen molta visibilitat, però no són els que acaben de decidir moltes vegades les grans qüestions que afecten la comunitat. El que passa és que ells han afirmat tantes vegades que són capaços de fer-ho, que s'acaben posant ells mateixos una responsabilitat que després no poden assumir. Però ja no es parla de democràcia de partits en les anàlisis més aprofundides. Del que sí que es parla és de democràcia de mitjans, de democràcia d'audiència, una democràcia en la qual els subjectes formen part d'una audiència, són espectadors, amb un format similar al que tenim aquí. Uns que són a la platea, que aplaudeixen, que a vegades esbronquen els que actuen a l'escenari, però als quals no es convida a tenir una responsabilitat directa en l'acció política.

Tenim un tipus de democràcia que, com s'ha dit abans, ha estat identificada o batejada com a «democràcia d'audiència», «democràcia de mitjans». No és una democràcia parlamentària, perquè avui els parlaments compten poc en el món polític democràtic, tant al nostre país com a fora.

Quines serien les condicions ideals d'una democràcia, diguem-ho així, perfecta?

Cosa que sabem que no és d'aquest món, però almenys és un horitzó cap al qual s'hauria de tendir. Des del meu punt de vista, hi ha quatre condicions –que n'engloben moltes més, però amb l'afany de sintetitzar en serien quatre–.

Primera condició: que les institucions que té per prendre decisions siguin institucions inclusives, eficients o eficaces, institucions transparents i responsables, i que tot l'entramat institucional, que va des de les institucions més formals i passa pels partits, pels sindicats i per altres entitats, compleixi amb aquestes característiques fonamentals.

La segona condició, no menor ni secundària i que tendim a oblidar, és que hi hagi una ciutadania compromesa, una ciutadania disposada a participar, una ciutadania que tingui ganes d'assumir un paper. En català tenim una dita d'un gran cinisme antidemocràtic, que és aquella que diu: «El que és del comú no és de ningú». En fi, això és d'un enorme cinisme antidemocràtic, el que és del comú és de tots, i tothom s'ha de responsabilitzar que el comú avanci, si realment es participa de convicció democràtica.

Tercera condició –no les dono per ordre, les enumero tal com raja–: equilibri socioeconòmic. No funciona bé una democràcia en què hi ha fortes desigualtats o creixen les desigualtats. Hi ha els clàssics aquests de l'àgora, als quals es referia la meva collega. Aristòtil, per exemple, ja deia que el règim democràtic –ell no en deia exactament democràtic– només funcionava d'una manera estable si els propietaris, que eren els únics que tenien un paper rellevant en aquesta societat, tenien propietats sensiblement equilibrades. Si n'hi havia un que tenia molta propietat i un altre que en tenia poca, el sistema ja es descompensava i políticament ja no funcionava. Avui no parlem de propietaris, però sí que parlem de rendes, de rendes econòmiques, de rendes culturals, i d'altres estils. Una societat que pateix fortes desigualtats no pot aspirar a tenir una democràcia de qualitat. I una societat que accepta polítiques econòmiques i socials que augmenten les desigualtats, com està succeint en aquests moments, és una societat que difícilment pot reivindicar una democràcia de qualitat.

I finalment, quarta condició, hi ha d'haver –i ja s'ha dit abans– comunicació de qualitat. Estem acostumats a un discurs mediàtic –jo sí que utilitzaré el terme– que carrega totes les responsabilitats sobre els polítics, sobre els funcionaris, sobre les administracions, sobre els partits polítics, sobre els sindicats, però en canvi practica escassament l'autocrítica sobre el seu

propi paper en el sistema democràtic. Fa alguns anys, quan començava a circular aquesta idea que potser també els mitjans haurien de corregir la seva manera de funcionar, eres pràcticament expulsat a l'ostracisme. Avui, cal dir-ho amb justícia, ja hi ha sectors i professionals dels mitjans que han assumit aquest paper autocrític respecte de la seva pròpia funció i de la manera com l'han exercida darrerament.

Una societat que accepta polítiques econòmiques i socials que augmenten les desigualtats, com està succeint en aquests moments, és una societat que difícilment pot reivindicar una democràcia de qualitat.

Són, doncs, quatre condicions, i aquí ens hauríem de concentrar, estrictament, en l'última, que és aquesta de la comunicació de qualitat. Per què no tenim comunicació de qualitat? I em referiré als mitjans convencionals o tradicionals, perquè segueixen tenint una certa hegemonia. És veritat que estem en un cert trànsit i que hi ha un paper alternatiu de les xarxes socials, que en alguns fenòmens han tingut una influència molt important, però els mitjans convencionals, i en particular la televisió, tenen o conserven encara, ara per ara, una forta influència.

Quan es pregunta a la ciutadania, mitjançant quins tipus d'instrument s'informa políticament, entre el 70 i el 80% diu que via televisió. Això se segueix dient. És cert que les generacions més joves no tant, però el gruix de la població segueix obtenint informació política a través de la televisió, més que de la ràdio, i certament més que a través de la premsa escrita. I quin és el format televisiu dominant? És un format de simplificació de les qüestions. Les qüestions s'han de simplificar i condensar molt en l'escenari televisiu. És una simplificació enganyosa quan es refereix a qüestions complexes, a qüestions complicades, com moltes de les que es debaten a l'escenari públic. És un format que s'adreça amb molta freqüència a l'emocionalitat, als sentiments, no als arguments, sinó a l'impacte emocional. És el format, en última instància, dels espots televisius, on el que es vol és provocar un efecte de sorpresa per una aparició inesperada o l'excitació per un element eròtic, però que no juga amb elements argumentals o racionals, sinó que es fonamenta, d'una manera molt directa, en aquesta emocionalitat.

És un format que cau sovint en el que els escolàstics en deien el *fals dilema*, aquell que diu «ha de ser o així o així» i oblida possibilitats que no són ni el blanc ni el negre, ni el sí ni el no. Aquest fals dilema forma part, freqüentment, dels debats televisius i de les tertúlies televisives, on difícilment comprovem que hi hagi algun dels tertulians que reconegui que els arguments del que té al costat de la taula l'han convençut. Més aviat, un apareix allà amb una posició determinada i la defensa, almenys aparentment, fins a la mort, però sense fer cas, o sense fer gaire cas, almenys en públic, de les argumentacions del company de taula. Per què? Perquè el joc, l'espectacle que es munta, és un espectacle de contraposició entre sí o no, entre blanc i negre.

I quin és el format televisiu dominant? És un format de simplificació de les qüestions. Les qüestions s'han de simplificar i condensar molt en l'escenari televisiu. És una simplificació enganyosa quan es refereix a qüestions complexes.

Tot aquest format es recolza molt en la personalització. Són persones les que donen la cara per les opcions, són persones les que encarnen els posicionaments i segons la persona sigui més agradable, més simpàtica, millor o pitjor comunicadora, la posició sembla que guanya o perd en aquest debat. No per la substància de la posició ni pel nivell argumentatiu de la posició, sinó pel perfil d'aquell que l'exposa. Hi ha alguns estudis de comunicació que diuen que l'eficàcia d'una intervenció televisiva és, en un percentatge molt elevat, l'aspecte físic de la persona; en un percentatge mitjà, la forma que té d'expressar-se, i en última instància i de manera residual, el contingut del que exposa.

Hi ha alguns estudis de comunicació que diuen que l'eficàcia d'una intervenció televisiva és, en un percentatge molt elevat, l'aspecte físic de la persona; en un percentatge mitjà, la forma que té d'expressar-se, i en última instància i de manera residual, el contingut del que exposa.

Aquesta característica del format televisiu, que és el que ha adoptat en bona part la política del nostre país i d'altres països, ens converteix a la resta en espectadors d'aquesta coalició entre polítics que s'ajusten a aquest format i comunicadors que dirigeixen aquest format. Abans s'ha parlat de la professió periodística per posar de manifest que hi ha una tropa professional maltractada econòmicament, maltractada laboralment, potser deficientment preparada (no en tots els casos, perquè tots els casos tenen excepcions notabilíssimes), però no s'ha

posat potser prou èmfasi en l'altre extrem del contingent dels comunicadors, que són aquests que han assumit un paper rellevant i protagonista en l'espai político-comunicatiu.

Són aquests que fan de directors d'escena. Són aquests que trien qui anirà al seu programa, que donen no solament paraules, sinó que de vegades abusen ells mateixos de la paraula en debats en els quals sembla que els altres són uns convidats de pedra i que el que es tracta és de sentir el director d'escena. Són figures similars a una figura antiga, que era el director de circ que hi havia abans, aquell que feia entrar els equilibristes, els trapezistes, els domadors de les feres, els pallassos, i els feia entrar a tots, però no en una actuació purament ritual o cerimonial, sinó que hi havia una certa intel·ligència en la manera com ho feia. I que fins i tot a vegades tapava els errors d'alguns o donava avantatges a altres. Hi ha històries novellades de les interioritats del circ, on sempre hi havia un director d'escena que tenia preferència per una ballarina o per una trapezista, i en canvi sentia odi o enveja per un altre i hi havia una trama complicada d'aquest tipus.

Doncs l'espectacle político-mediàtic avui, en una bona part, té components d'això. Sé que estic fent una caricatura per fer-ne ressaltar els trets més importants, però alguns han arribat a parlar d'un cert *cabdillatge* mediàtic. És a dir, unes figures que s'erigeixen com els antics profetes bíblics, com els demagogs d'Atenes, com els predicadors de l'edat mitjana, d'altres fins i tot com a predicadors inquisidors. Perquè de vegades s'assisteix a entrevistes a la televisió en què, més que a un interrogatori periodístic, sembla que s'està sotmetent el convidat a un interrogatori inquisitorial quan aquella persona no contesta exactament el que l'interrogador voldria que li contestés.

Tot aquest complex, des de la meva perspectiva, dificulta molt tenir una comunicació política de qualitat, més basada en els arguments, més igualitària, més plural, que permeti menys blanc i negre, que permeti una exposició equilibrada, ponderada, que ajudi, no a la reacció emocional, sinó a la reflexió personal, etcètera. Val a dir que aquest espectacle es dóna de manera diferent segons els mitjans dels quals es tracti. Abans s'ha dit que n'hi havia de públics i de privats. Jo em permeto afinar més la distinció: crec que hi ha mitjans públics governamentals, hi ha mitjans mercantils que viuen dels seus ingressos mercantils i hi ha mitjans concertats, que són aquests que són mercantils, però subvencionats; de la mateixa manera que hi ha ensenyament concertat, podríem dir que hi ha grups mediàtics concertats. I finalment, hi ha mitjans autònoms, aquests que sobreviuen amb els seus propis recursos, alguns dels quals se situen sobretot emparats en aquestes bases tecnològiques noves que fan possible una certa presència. En cada cas hi ha figures com les que he referit, però amb accents i hegemonies diferents.

Alguns han arribat a parlar d'un cert *cabdillatge* mediàtic. És a dir, unes figures que s'erigeixen com els antics profetes bíblics, com els demagogs d'Atenes, com els predicadors de l'edat mitjana, d'altres fins i tot com a predicadors inquisidors.

Per acabar, ¿és aplicable aquesta caricatura que he formulat aquí al debat sobre les relacions entre Catalunya i Espanya, entre independència o unionisme? Crec que és natural que sigui aplicable. Per què? Perquè si la dinàmica comunicativa dominant, fins ara, ha sigut aquesta, el que s'hauria d'intentar és que no fos així, perquè la dinàmica que s'ha creat en tots aquests anys anteriors sobre la qüestió de la independència i de la identitat nacional i sobre les altres qüestions, més aviat s'ha mogut, des del meu modest punt de vista, a partir de característiques com les que he intentat esquematitzar aquí. Ens trobarem, o ens trobem, em sembla, amb un debat que no pot escapar d'aquestes regles d'una comunicació deficient, que són també regles que ens donen una democràcia insuficient. Seria extraordinari, com també s'ha apuntat abans, que en ocasió d'aquest debat que té tanta projecció, poguéssim rehabilitar o regenerar les nostres formes de debatre i que, en comptes de ser una nova ocasió per ensopegar amb el mateix problema, fos una ocasió per elevar-nos sobre la pedra d'escàndol i dir: ara sí; que amb l'ocasió d'aquesta qüestió tan important, hagués-sim estat capaços de debatre democràticament amb la plenitud de característiques que ho fan aconsellable i recomanable. Moltes gràcies ■

7

COL·LOQUI DEBAT

ANTONIO FRANCO

Gràcies, professor Vallès. Jo diria, si els quatre ponents, d'una manera molt succinta, molt breu i molt directa –que és molt difícil– volen fer alguns comentaris creuats sobre les intervencions dels companys, que aquest seria el moment ■

SALVADOR CARDÚS

Miraré de ser tan breu com sigui possible, però és clar, gairebé serà com tres tuits. Primera idea: el tema de l'espiral del silenci ja comença a ser una mica gros, i parlar d'espiral del silenci amb una situació com la dels mitjans de comunicació de Catalunya en què, com dèiem, TV3 té un 13 i poc per cent d'audiència, i els mitjans majoritaris i hegemònics des del punt de vista, com a mínim, de la seva audiència, no són sobiranistes, costa una mica d'entendre on és aquesta espiral del silenci. Però a part d'això, el terme *espiral del silenci* és un terme teòric, que serveix per explicar els decantaments de l'opinió pública en política, però que també es podria aplicar a qualsevol altre lloc. De fet, l'autora d'aquest concepte el que estudiava era els decantaments electorals entre partits, és a dir, podries utilitzar aquest terme per explicar per què en un moment determinat el PP s'imposa al PSOE, o el PSOE s'imposa al PP d'una manera poc prevista. Per tant, l'espiral del silenci, en el seu origen, com a concepte teòric, no és bo ni és dolent: explica un mecanisme social. Ara, fer servir el terme *espiral del silenci* per condemnar alguna cosa és no haver entès de què s'està parlant, i sobretot és aplicar-ho malament, és aplicar-ho a un lloc on no toca.

Segona qüestió –amb ganes també de polemitzar una mica–: la qüestió de la xarxa i la transversalitat. És veritat el que deies que a les xarxes, especialment aquestes xarxes com Twitter, l'accés a la informació molt triada, en lloc d'afavorir la transversalitat el que fa és tancar l'espai d'informació, és a dir, que la gent tria, i tria el que vol, de manera que s'estalvia el que no li agrada. Això és veritat; ara, ho podem estudiar, podem veure fins a quin punt és així, si és molt, si és poc; també permet que arribin coses que no haurien arribat quan la gent només llegia un diari, o quan no en llegia cap, que és el que feia la majoria. Però sobretot el que m'interessaria saber és si aquests perills de la xarxa quedaven més ben resolts quan hi havia diaris hegemònics controlats per interessos polítics i econòmics molt determinats, perquè no em direu que la xarxa és menys plural, o que permet una lògica menys plural; en fi, no assenyalaré cap diari en concret. Em sembla que en tot cas hauríem de veure amb què ho comparem.

I la tercera qüestió, i ja estic, i em sap greu dir-ho així tan directe, però la brevetat del Twitter hi obliga: atenció, des del meu punt de vista, perquè hi ha una certa desconsideració cap al ciutadà, com si fos fàcil de manipular; es diu que no sap discutir, que no sap debatre, que l'hem de rehabilitar, hem –com si diguéssim– de tornar enrere. Jo no sé en relació amb quin temps esteu parlant, és a dir: ¿quan és que hem sabut debatre més que ara? ¿I quan és que hem tingut una comunicació més eficient que la que proporciona una societat com l'actual? ¿Era a l'època dels predicadors de l'Església catòlica amb un discurs únic, o durant el franquisme, quan exactament era millor que no pas ara?

Confesso que no pateixo gens d'allò que alguns en diuen *mediafòbia*; em sembla que certament és molt millorable la situació actual, no cal dir-ho, però que el nivell de debat que hi ha hagut en aquest país, especialment a propòsit de la qüestió sobiranista, és brutal. En pocs mesos –només dono dues dades–, durant el temps que hi van haver les consultes per la independència, les de l'any 2009, es van organitzar més de quatre mil actes públics de debat. En només divuit mesos. I a principis del 2012, que és quan vaig fer aquesta anàlisi, només comptabilitzant els actes públics organitzats per les cinc principals organitzacions sobiranistes, de les cent no sé quantes que hi ha, cada setmana es feien més de cinquanta actes públics de debat sobre la independència. Més debat que això és difícil d'apuntar, i probablement és aquesta sobrecàrrega, si voleu, de debat, el que ha permès, com deia abans, que el procés cap a la independència demostri la capacitat que ha tingut aquesta base social, aquest debat social, per enfonsar o per contradir les hegemonies mediàtiques que fins ara hi havia ■

JOSEP MARIA VALLÈS

Jo voldria afegir una cosa, ja que m'he sentit al·ludit per això de la mediafòbia. Confesso que tinc mediafòbia respecte a determinades formes de fer comunicació, així que voldria també explicar algunes de les meves afirmacions que han donat peu a la intervenció del company Cardús. Quan m'he referit a la mala qualitat del debat públic, m'he referit, no a aquests debats en espais cívics, que –ho tinc apuntat aquí, però no ho he dit–

han donat un espai alternatiu al debat, sinó als debats dels mitjans convencionals, els debats que proliferen, i també s'ha de dir que de vegades no són així, però que majoritàriament em sembla que també proliferen a l'escenari dels mitjans convencionals.

Crec, i amb això estaré d'acord amb ell, que s'ha produït un aflorament d'espais de debat com el d'avui, en tot el país, durant els últims temps, tant en el tema de la independència com en temes d'alternativa al sistema econòmic i social de plataformes que reivindiquen noves polítiques, començant per la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca i seguint per altres de menys conegudes. I tot això és un teixit de debat político-social positiu. Però en els mitjans de comunicació instal·lats, més aviat jo diria que hi ha hagut un pas enrere, i en posaré un exemple.

Hi havia un programa de TV3, que a mi m'agradava molt, que era *Banda ampla*; alguns l'identificaran perquè els dos conductors del programa reunien un grup d'unes vuitanta persones, posades en format confrontat. Entre aquestes vuitanta persones hi havia set o vuit experts, però després hi havia ciutadans. Aquest programa era l'únic programa de debat que a mi m'interessa, cosa que és un argument molt pobre per dir que era bo, però era un debat en el qual s'intercanviaven arguments i es barrejava l'opinió dels experts –que no cal que sigui sempre la més encertada– amb l'opinió de ciutadans que vivien el problema des de la perspectiva humana bàsica. I aquest programa va anar passant a un horari secundari, o pitjor, i finalment va desaparèixer. En canvi, altres programes que crec que són una contribució negativa a l'increment de la qualitat del debat públic, aquests, no solament han prosperat, sinó que han rebut més atenció.

Respecte a l'hegemonia dels mitjans convencionals antisobiranistes, no sé quina opinió té en Salvador del mitjà en el qual ell col·labora, del grup Godó, i les seves piruetes en els últims dos o tres anys, perquè durant un parell d'anys va semblar que portava el pendó de la processó sobiranista, o gairebé ■

SALVADOR CARDÚS

Home, una exageració enorme ■

JOSEP MARIA VALLÈS

Després, realment, va haver-hi una retirada, bé, ho podríem mirar amb més detall ■

TORN DE PREGUNTES

ANTONIO FRANCO

La voluntat del torn de preguntes és agafar algunes de les qüestions puntuals que poden ser complementàries del que s'ha dit. Assumpta Cros demana per què gairebé no hem analitzat el comportament dels mitjans públics estatals. Diu: «Em sembla que encara no som independents, de manera que hem d'exigir a Televisió Espanyola, per exemple, el mateix que als mitjans públics catalans pel que fa a l'objectivitat, l'aprofundiment, l'atenció a totes les posicions, no us sembla?». I això anava dirigit, en principi, a Joan Botella i a Anna Sanz. Voleu fer algun comentari respecte a això? ■

JOAN BOTELLA

Sí. El que passa és que hi ha allò que els juristes en diuen *la càrrega de la prova*, és a dir, tens una situació establerta i hi ha la proposta d'una novetat. Qui proposa una innovació, amb justícia o sense ella, té la càrrega de provar com ho fa respecte als altres, perquè si ho fa igual que els altres, no caldria canviar-la, sinó que ho ha de fer més bé. Aquí no hem prestat l'atenció que es mereixen, i té tota la raó del món, als mitjans públics o privats d'abast general espanyol. I senzillament és per la raó que deia en Cardús, perquè si traiem allò que sigui ignorància, injúria o estupidesa, el que hi ha és una profunda incomunicació; jo crec que un espectador de Toledo, quan veu Televisió Espanyola, veu una cosa diferent de la que veig jo quan veig Televisió Espanyola, i, per tant, em resulta molt difícil arbitrar. Confesso que aquí m'agafa en un punt de feblesa ■

ANNA SANZ

Sí, en tot cas, és que la pretensió d'independència sobre Catalunya neix de Catalunya. És a dir, la primera part del debat segur que l'hem de fer aquí. Els mitjans de comunicació públics, tots, han de garantir la pluralitat. Tots han de tenir informació neutral. És a dir, que hi ha valors –potser no hi he incidit prou– que són de rang constitucional, n'hi ha d'altres que també són a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, i a més, Catalunya, i això és bo, té una normativa que parla molt de valors. És a dir, tots els mitjans de comunicació públics han de tenir unes missions de servei públic.

Això crec que és inqüestionable, i en tot cas, em disculpo si no he parlat tant de mitjans de comunicació públics d'àmbit estatal, però aquí els mitjans de la corporació són molt, molt rellevants, perquè és de Catalunya d'on emana aquesta pretensió d'independència, amb la qual cosa hi ha una primera fase de la cursa que l'hem de jugar aquí. I sobre si algunes de les veus crítiques que utilitzen tan bé o tan malament conceptes sorgits a l'acadèmia com *espiral del silenci*, puc estar d'acord amb tu, però compte, perquè si ens posem puristes, hauríem de suspendre la meitat d'opinadors, com a mínim quan utilitzen conceptes acadèmics. És a dir, si les veus crítiques ja diuen que els mitjans de comunicació públics de la Generalitat de Catalunya tornen muts alguns plantejaments, aquí tenim un problema molt important ■

ANTONIO FRANCO

Josep Maria Lloveras demana a la taula una avaluació del posicionament dels mitjans de comunicació estrangers respecte a la independència i demana també alguna opinió sobre el recent article de *The Wall Street Journal* sobre les qüestions de la televisió pública catalana. Algú hi vol fer un comentari? ■

JOAN BOTELLA

No veig tots els mitjans estrangers, seria exagerat, però tothom entén que la qüestió que es plantejarà té una dimensió internacional essencial. I lògicament, els observadors estrangers tenen una informació parcial i superficial sobre què passa aquí, i com som, etcètera. I per tant, tendeixen a raonar per comparació o per similitud. I se sap poc, però sovint la qüestió catalana o el moviment d'opinió a Catalunya es posa, per part d'observadors estrangers, en males companyies. Jo, des de l'onze de setembre del 2012, quan va començar la primera gran manifestació, he rebut moltíssimes consultes de mitjans de comunicació d'altres països, i les qüestions sempre són: «Però això és ben bé igual que la Lliga Nord italiana, o no?», «Això és ben bé el mateix que l'extrema dreta flamenca, a Flandes, o no?». Per tant, quan es fa servir el terme *nacionalista*, aquí a Catalunya és una qüestió pacífica, tranquil·la, ningú s'excita amb aquesta paraula, però a la resta d'Europa la paraula *nacionalista* és una paraula obscena, sona lleig.

A França, només Le Pen diu ser nacionalista; ara no fem aquella broma argumental de dir que ho són tots: parlo del terme, que aquí s'utilitza amb tota normalitat, i a fora és vist amb

connotacions molt crítiques. És a dir, el centenari del 1714 no ajuda gens en aquesta direcció. Què vull dir amb això? Que en la mirada estrangera, la que es pot veure tant des de diplomàtics, com des de fonts informatives, com des dels grans mitjans de comunicació, hi ha interès i curiositat. Hi ha poca informació i hi ha una tendència a creure que el procés que es viu ara a Catalunya és menys simpàtic, obert, democràtic, del que es creu des d'aquí. Aquest és un punt al qual no es para prou atenció, però que és important.

Això de *The Wall Street Jounal* era exagerat, perquè procedia del corresponsal del diari a Madrid, que ja ha fet diverses atzagaiades enèrgicament negatives sobre les coses que passen a Catalunya, ja des de l'Estatut d'Autonomia de l'any 2006 i, per tant, no mereix més comentari ■

ANTONIO FRANCO

Estem fregant les nou, i donaré entrada encara a una doble pregunta de Josep Solé. A la doctora Sanz: «Creu que hem de debatre les opinions de la senyora Camacho i del senyor Rivera?». És una pregunta frontal. I per al senyor Cardús, també la frontalitat és absoluta, perquè demana: «*Quo vadis*, Vanguardia?» ■

ANNA SANZ

Contesto jo primer, perquè segur que és més fàcil la resposta. Hem de debatre sobre les opinions, sobre totes les opinions, sobretot si estan representades al Parlament de Catalunya. És que crec que aquest és un principi democràtic. Si no visualitzem les diferents opcions, si no ens reconeixem, i si no ens respectem, també en el debat públic, tenim un problema de democràcia, crec. Una altra cosa és, com ha dit molt bé el professor Vallès, que la política i els polítics estan lligats per les regles dels mitjans de comunicació, però és veritat que els mitjans de comunicació potser tampoc ho tenen gaire fàcil quan veiem com es produeix la política a les nostres societats, sobretot la política parlamentària, perquè hi ha política molt més enllà del que veiem, també als mitjans de comunicació. Hem de debatre totes les opcions, hem de donar peu que tothom s'expressi i argumenti, perquè la política és també argumentació, a banda de persuasió i de seducció, a més de les moltes coses de què ha parlat Josep Maria Vallès.

Jo estic segura, sense haver-ho comentat prèviament, que a molts de vosaltres se us ha apropat gent del vostre entorn i us han preguntat multitud de coses, com per exemple: «Anna, i això del federalisme, explica-m'ho», «Anna, escolta, això de la Unió Europea...?». Perquè et coneixen, perquè saben que fas classe de segons quines coses, i tu fas aquesta tasca de formació, que a més ho fas amb tot el gust del món. És que estem davant, sobretot quan parlem del tema de la independència, d'un tema molt, molt complex. Llavors, hi ha una qüestió que és de visualització de les diverses opcions, de reconeixement i de respecte. En el debat públic sobre la independència, crec també –això s'haurà d'estudiar– que algunes posicions s'expressen amb un nivell de violència verbal que a mi, la veritat, m'agradaria que es reduís una mica, perquè és molt difícil poder parlar amb aquell que no respecta ■

SALVADOR CARDÚS

Aquesta encara és més fàcil de respondre, però ho faré a l'estil Joan Botella: no ho sé. Simplement no ho sé, perquè no tinc cap contacte per saber-ho, no tinc cap contacte amb els qui governen aquest diari, no tinc cap contacte regular amb la redacció, simplement envio des de casa meva per correu electrònic cada quinze dies un article, des de fa catorze anys. No he tingut mai cap problema, això sí que ho he de reconèixer, d'intervenció sobre l'article, de censura; sempre he pogut dir el que m'ha semblat que volia dir. I observo amb la mateixa atenció, a vegades amb perplexitat, a vegades amb preocupació –fins i tot preocupació per la meva pròpia pell–, alguns dels canvis que es produeixen al diari, però de moment no en sé res.

Hi ha històries que diuen que *La Vanguardia* és un diari que sempre s'ha sabut acomodar bé a les situacions que s'han anat produint, i per tant, que ho seguirà fent tota la vida i que si mai passa alguna cosa grossa en aquest país, també s'hi sabrà acomodar. No ho sé, i el que sembla que és segur és que, com qualsevol diari important, rellevant, i *La Vanguardia* ho és molt, rep enormes pressions. Enormíssimes pressions, a vegades més com a empresa, perquè hi ha problemes econòmics a

tot arreu, i a vegades de caràcter més personal: per lleialtats o per vinculacions de les mateixes persones que poden rebre pressions molt directes. I a vegades, curiosament, acaben sent més importants aquestes pressions més personals que les més estructurals, cosa que ens complica molt la vida als professors de sociologia, que ens agrada més veure problemes estructurals que no personals, que són més difícils d'estudiar. Però, insisteixo, no puc respondre a la pregunta perquè no ho sé ■

ANTONIO FRANCO

En nom de l'Ateneu i en nom de l'Associació d'Amics, vull agrair als quatre components de la taula les seves aportacions lliures i la seva claredat, perquè crec que hem assistit, i és una paraula que a mi m'agrada molt remarcar, a un *mosaic* que el conjunt de les quatre intervencions ha dissenyat en aquest debat sobre mitjans de comunicació. Jo en quedo fora, perquè realment no hi he intervingut, i és que una de les claus era precisament que no fossin periodistes, sinó gent de l'acadèmia, amb capacitat d'anàlisi i de reflexió, les que fessin les seves aproximacions sobre aquest debat.

Tinc la impressió del que havíem dit al principi, que tots podem sortir aquest vespre d'aquí amb alguns elements de reflexió, algunes idees per mastegar i per donar-hi voltes, perquè sobretot crec que el més important, en una situació tan complexa com la que han descrit els quatre ponents aquest vespre, és que nosaltres, després, amb llibertat, intentem entendre i fer una composició individual sobre els elements que s'estan posant al damunt de la taula i sobre els diferents horitzons que s'estan dibuixant aquí, al nostre país. Torno a insistir en l'agraïment als membres de la taula, i també a tots vostès per la seva assistència i per la seva participació, també en aquesta sessió. Moltíssimes gràcies ■

EDITA
Associació d'Amics UAB

CORRECCIÓ I MAQUETACIÓ
<F12 serveis editorials>
info@f12serveiseditorials.com

DISSENY
info@barcelonasiesta.com

COORDINACIÓ
Irina Gimeno Coso

Associació d'Amics UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Torre Vila-Puig
Campus de la UAB

Telèfon 93 581 14 90
Fax 93 581 46 45
amics@uab.cat
www.amicsuab.cat

Col·legi de Periodistes de Catalunya

Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Consell Social